

63. 1.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 20 Januari 1937.)

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 309 der Zitting 1935—1936.)

De beschouwingen van de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht in het Voorloopig Verslag betreffende dit wetsontwerp geven den ondergeteekende tot de navolgende beantwoording aanleiding.

Met voldoening werd door hem geconstateerd, dat ook de vaste Commissie, althans de grootst mogelijke meerderheid van de Commissie, de bestaande regeling van den tweeden, derden en vierden volzin van het eerste lid van artikel 29 Wetboek van Strafvordering onbevredigend acht. Er is dus vrijwel een communis opinio aanwezig, dat wijziging van deze leden wenschelijk is. Verschil van meening bestaat voornamelijk ten aanzien van den vorm, waarin de wijziging het best tot stand kan worden gebracht. De vaste Commissie maakt bij de bespreking van dit punt onderscheid tusschen de bepaling van den tweeden volzin, inhoudende, dat de verdachte niet tot antwoorden verplicht is, eenerzijds, en de voorschriften van den derden en vierden volzin, inhoudende, dat hem hiervan mededeeling wordt gedaan en dat van deze mededeeling in het proces-verbaal melding gemaakt wordt, anderzijds. Dit onderscheid wordt ook in de onderstaande beschouwingen gevolgd.

Wat dan in de eerste plaats de bestaande bepaling betreft, dat de verdachte niet tot antwoorden verplicht is, meent de ondergeteekende goed te doen met te beginnen zijn standpunt nog eens nader toe te lichten. Uit de beschouwingen van de Commissie blijkt hem n.l., dat zijn eigen opvatting in deze in de memorie van toelichting ten slotte niet voldoende naar voren is gekomen, als gevolg mede van het streven, zijnerzijds in die memorie ook de opvatting van hen, die eenigszins anders oordeelen, zooveel mogelijk recht te doen.

Het standpunt van den ondergeteekende is het volgende.

Hij is van oordeel, dat een verdachte, in een strafproces door de Overheid ondervraagd, in beginsel zedelijk verplicht is volledig en naar waarheid te antwoorden.

Op zichzelf houdt dit oordeel nog geenerlei beslissing in voor het positieve recht. De positieve rechtsorde kan, reeds door haar algemeen, voor allen geldend karakter, de zedelijke orde nimmer volledig weerspiegelen; zij zal ook meermalen, rekening houdend met de menselijke zwakheid, een volkomen naleving der zedelijke verplichtingen niet kunnen eischen.

Voor ons recht zou de ondergeteekende dan ook een rechtsplicht van den verdachte om de Overheid volledig en naar waarheid in te lichten niet in het leven willen roepen. Omgekeerd acht hij het echter onjuist, dat in de wet bestendig blijft de bepaling, dat de verdachte niet tot antwoorden verplicht is. Deze bepaling levert het bezwaar op, dat zij onwillekeurig de opvatting bevordert, dat ook zedelijk voor den verdachte geenerlei verplichting tot antwoorden zou bestaan. Hij meent daarom een handhaving van den tweeden volzin van het eerste lid van artikel 29 niet te mogen aanvaarden.

Het voorgestelde vervallen van dezen volzin beteekent intuschen niet, dat voor den verdachte een positieve juridische verplichting tot antwoorden zou worden geschapen: zoodanige verplichting zou alleen kunnen berusten op een uitdrukkelijken wetstekst, welke in het ontwerp niet wordt voorgesteld. Aan het zedelijk oordeel van den verdachte, aan zijn geweten wordt dus overgelaten de te dezen noodzakelijke beslissing te nemen. Het ontwerp verwijderd uit de wet slechts de bepalingen, welke thans, buiten noodzaak, de vrije werking der zedelijke krachten in den mensch belemmeren.

Hieraan moge worden toegevoegd, dat het ook kwalijk schijnt overeen te komen met de eischen eener behoorlijke rechtsbeoordeling, in de wet uitdrukkelijk voor den verdachte de mogelijkheid vast te leggen om door middel van zwijgen een aan het recht beantwoordende uitspraak van de rechtmatige Overheid te verijdelen of te trachten die te verijdelen. Bij zwijgen van den verdachte ontstaat in vele gevallen het gevaar, dat het recht in hoogerem zin in het vonnis niet tot zijn recht komt, dat m. a. w. door het onvoldoende voorgezicht zijn van den rechter een in de een of de andere richting misvormde uitspraak wordt gegeven. Een goede rechtspleging eischt, juist omgekeerd, dat allen, die bij het strafproces in welke hoedanigheid ook betrokken zijn, dus zoowel de verdachte als de opgeroepen getuigen en deskundigen, aan de Overheid hun volle medewerking verleen.

De laatste gedachte kan ook niet weerlegd worden met een beroep op het oppervlakkig beschouwd daarmede strijdig belang van den verdachte. In de wetgeving zijn op verschillend gebied verwante bepalingen opgenomen, die de burgers verbinden in het algemeen belang, schijnbaar te eigen koste, mede te werken aan de openbare zaak (afleggen van een beslissenden of aanvullenden eed in het burgerlijk proces; verplichte aangifte van inkomen en vermogen, enz.).

Ten slotte zij nog aangeteekend, dat de tweede volzin van het eerste lid van artikel 29 ook onnoodig is als aanmaning voor de politie om bij het verhooren de noodige voorzichtigheid in acht te nemen. In den eersten volzin is duidelijk het beginsel neergelegd, dat de verhoorende rechter of ambtenaar zich van alles moet onthouden, wat de strekking heeft een verklaring te verkrijgen, waarvan niet gezegd kan worden, dat zij in vrijheid is afgelegd.

Met betrekking tot den derden en vierden volzin van het eerste lid van artikel 29 kan de ondergeteekende, gezien het boven ingenomen standpunt, naar verhouding kort zijn. Indien de tweede volzin wordt geschrapt, vervalt de basis voor den derden en vierden volzin van het lid. Daarom worde volstaan met een meer summier bespreking van het te dezen aangevoerde.

Een der leden van de vaste Commissie zag, blijkens het Verslag, in het wetsvoorstel een symptoom van het meer en meer op den voorgrond tredende streven om de rechten van den verdachte te doen terugtreden voor „het algemeen belang”. Het is op zich zelf niet geheel duidelijk, wat in dit verband met „rechten” van den verdachte wordt bedoeld. In het strafproces, hetwelk een publiekrechtelijk karakter draagt, kan uiteraard niet sprake zijn van individuele rechten van den verdachte, te vergelijken bijv. met de rechten, bedoeld in het Burgerlijk Wetboek. Het Wetboek van Strafvordering verleent den verdachte en zijn raadsman een aantal bevoegdheden in het belang van het onderzoek. De grondgedachte hierbij is, dat de waarschijnlijkheid van rechtvaardige uitspraken wordt verhoogd, indien de verdachten gelegenheid krijgen in den loop van het proces ook hunnerzijds licht op de te laste gelegde feiten te laten vallen. In dit verband zij de aandacht gevestigd op de overigens uiterlijke omstandigheid, dat het Wetboek, afgezien van zeer enkele, deels later ingevoegde bepalingen, zorgvuldig vermijdt van „rechten” van den verdachte te spreken; het spreekt in de in aanmerking komende artikelen steeds van „bevoegdheden”. Aan deze processuele taak van den verdachte, voor zijn deel mede te werken tot het vinden van de waarheid, kan een be-

voegdheid, om op hem gestelde vragen niet te antwoorden, uiteraard nauwelijks bevorderlijk zijn.

De practische bezwaren, waarop in de memorie van toelichting met betrekking tot artikel 29 werd gewezen, werden in die memorie bedoeld als illustratie, dat met de in beginsel onjuiste voorschriften van het artikel ook in de practijk niet kan worden gewerkt. Een zoodanig artikel, door de overheidsorganen bezwaarlijk na te leven en dan ook in vele gevallen niet, althans niet overeenkomstig zijn strekking, nageleefd, schaadt op den duur den eerbied, aan de wet verschuldigd. Het benadeelt, toegepast, de rechtsbedeeling en keert zich zelfs veeltijds tegen de verdachten, in wier belang het werd bedoeld.

Eenige andere leden van de vaste Commissie zouden, blijkens het Verslag, een eenigszins andere mededeeling aan den verdachte willen voorstellen, naar analogie van de „caution”, die de Engelsche rechter tot den verdachte moet richten, en waarvan het voornaamste gedeelte luidt: „You are not obliged to say anything unless you desire to do so, but whatever you say will be taken down in writing, and may be given in evidence against you upon your trial.” Tegen dezen tekst bestaat echter een soortgelijk bezwaar als tegen de bestaande voorschriften van artikel 29, daar ook deze begint met de mededeeling aan den verdachte, dat hij niet verplicht is te antwoorden. Een zoodanige mededeeling, al betreft zij theoretisch uiteraard de juridische verplichtingen, moet noodwendig op eenvoudige verdachten, welke niet gewoon zijn tusschen het moreele en het juridische te onderscheiden, een verkeerde suggestie uitoefenen en zou in zeer vele gevallen worden opgevat als een uitnoodiging, ja zelfs als een aansporing om te zwijgen. De ondergeteekende meent zich te dezen geheel te moeten aansluiten bij de andere leden van de Commissie, die blijkens het Verslag op dit gevaar wezen.

Tegen den tekst, door deze laatste leden op hun beurt voorgesteld, bestaat bij den ondergeteekende echter eveneens bezwaar. Ook deze tekst, hoewel vergeleken bij den bestaanden van het Wetboek, in vele opzichten als een verbetering te beschouwen, suggereert, dat voor de verdachte zedelijk geenerlei verplichting tot antwoorden zou bestaan.

De invoeging, door de overige leden der Commissie in dezen tekst voorgesteld, is, gelijk na al het bovenstaande duidelijk zal zijn, voor den ondergeteekende a fortiori onaanvaardbaar.

De Minister van Justitie,
VAN SCHAİK.

63. 2.

VERSLAG.

De vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens het wetsontwerp tot wijziging van artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 28sten Januari 1937.

BAKKER—NORT.
BOON.
KATZ.
KORTENHORST.
GOSELING.
TERPSTRA.
DONKER.